

Будова слова. Словотвір.
Орфографія. Елементи стилістики

Способи творення слів

Добрий день, діти! Темою нашого сьогоднішнього уроку є «Способи творення слів».

*Сподіваюсь, ви вже відкрили робочий зошит, маєте підручник, ручку, олівець.
Отож, почнемо!*

Технічна довідка

- У цій презентації є все, щоб засвоїти тему відповідно до нашої програми. Зверніть увагу, що я буду писати інформацію для вас шрифтами різних кольорів
- **Червоним і чорним** - те, що є моїм поясненням, це писати не треба
- **Фіолетовим**- те, що потрібно записати у зошит(зміст вправ). До кожної вправи є зразок виконання
- Значущі частини слова виділяю **рожевим** або **блакитним** кольорами
- Зверніть увагу, що зміст усіх вправ, окрім домашньої скорочено

1. Запис у зошиті

Шістнадцяте квітня

Класна робота

Способи творення слів

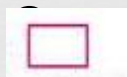
Зверніть увагу! Крапки в кінці речень не ставимо!

2. Пригадаймо!

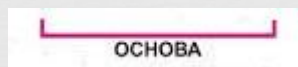

Поясніть, що за позначення перед вами:

1.

3.

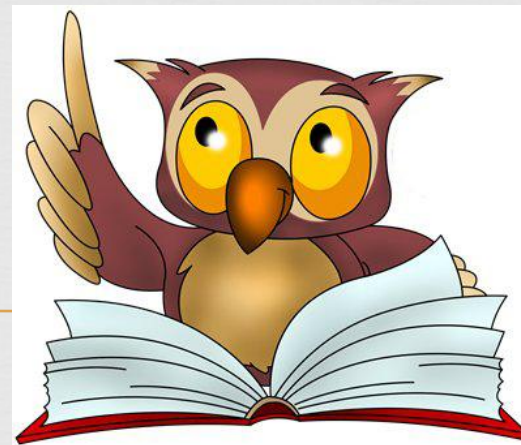

4.

5.

3. Пригадаймо

Зразок усної відповіді.

1. **Закінчення** – змінна значуща частина слова, яка служить для зв'язку слів у словосполученні й реченні.

2. **Основа** – частина слова без закінчення, вказує на лексичне значення слова.

3. **Корінь** – це головна значуща частина слова. У ньому міститься спільне значення для всіх споріднених слів. Наприклад, **квіти**, **квітка**, **квітник**, **заквітчаний**.

4. **Префікс** – це значуща частина слова, яка стоїть перед коренем і слугує для утворення нових слів.

5. **Суфікс** – значуща частина слова, яка стоїть після кореня і слугує для утворення нових слів.

4. Вивчення нового матеріалу

Усі слова в українській мові можна об'єднати у дві групи: **непохідні** (рос. непроизводные) і **похідні** слова (рос. производные слова).

Непохідні - слова, які колись давно утворилися і не можливо прослідкувати, від яких слів. Наприклад, **день, ніч, мама, тато, дерево, сонце, бігти, знати, синій** і багато інших.

Похідні – слова, **походження** яких можна встановити. Наприклад, **день-денний, ніч –ночувати, мама- мамочка, тато- татко, дерево –деревце, сонце –сонечко, бігти –пробігти, знати- пізнати, синій – синь**. Спосіб творення визначається у похідних слів.

Твірна основа –основа, яка стала базою для творення нового слова, **пізнати –пізнання**(тобто це та частина слова, до якої додаємо новий елемент)

4. Вивчення нового матеріалу

Нові слова утворюються переважно за допомогою суфіксів і префіксів. Існують такі способи творення слів:

- 1) **префіксальний**, лити — **в**илити;
- 2) **суфіксальний**, море → мор**ськ**ий;
- 3) **суфіксально-префіксальний**, стіна → за**ст**інок;
- 4) **безсуфіксальний**, зелений **з**елень;
- 5) **складання слів, основ або частин слів**,
всюди і ходити — **в**сюди**х**ід;
- 6) **перехід однієї частини мови в іншу**, **солодке** (яке?, прикметник) печиво, я люблю **солодке** (що?, іменник).

4. Вивчення нового матеріалу

Зверніть увагу! Щоб правильно визначити спосіб творення слів, потрібно:

1. Дібрати споріднене слово або декілька і визначити (усно), яке з цих слів існувало раніше.
2. Порівняти слова
3. Визначити, за допомогою якої твірної (рос. производящей)основи утворилося нове слово, наприклад, **малий-малесенький**.
4. Визначити, за допомогою якої значущої частини слова утворилося нове.
5. Визначити спосіб словотворення

Вправа 508 (I)

Спишіть слова, позначте словотворчі префікси і суфікси. Визначте способи творення слів

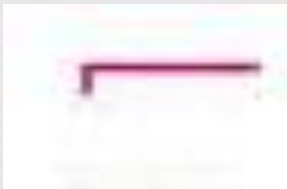
Козацький, зазеленіти, маківка, приміський, приказка, підсніжник, перехід .

Зверніть увагу! Ми записуємо тільки 7 слів! Вони записані НЕ ПІДРЯД!!!

Вправа 508 (I)

*Зверніть увагу, записуєте тільки те, що
фіолетовим кольором! Позначаєте значущі
частини слова (вони виділені рожевим кольором)
Стрілку ставите від того слова, від якого
утворилося нове, до нового слова!!!*

Вправа 508 (I)

Зразок письмової відповіді

Козацький ← *козак*, суфіксальний (утворилося раніше слово «козак», твірна основа «козак», додаємо суфікс -цьк-, суфіксальний спосіб), *маківка* ← *мак*, суфіксальний (раніше утворилося слово «мак», твірна основа «мак», додано суфікс -ївк-, суфіксальний спосіб); *приміський* ← *міський*, префіксальний (утворилося від слова «міський», твірна основа «міськ-», додаємо префікс при-, префіксальний), *приказка* ← *приказати*, безсуфіксний (утворилося від слова «приказати», твірна основа «приказа-», ми відкинули частину слова, тому спосіб творення безсуфіксний), *підсніжник* ← *сніг*, суфіксально-префіксальний (утворилося від слова «сніг» одночасним додаванням префікса під- і суфікса -ник-, суфіксально-префіксальний), *перехід* ← *переходити*, безсуфіксний (утворилося від слова «переходити», твірна основа «переходити», ми відкидаємо частину слова, значить безсуфіксний спосіб).

Вправа 512(I)

Спишіть слова, у кожному ряду підкреслюючи зайве слово. Яким способом воно утворене?

1. Криголам, перехід, бензопровід, перекотиполе.
2. Приїхати, привезти, самоскид, пречудовий

Зверніть увагу, що ми використовуємо лише перші 2 рядки вправи!

Вправа 512(I)

Зразок письмової відповіді

1. Криголам, перехід, бензопровід, перекотиполе

2. Приїхати, привезти, самоскид, пречудовий

Зверніть увагу, що ми використовуємо лише перші 2 рядки вправи!

Вправа 512(I)

Зразок усного пояснення

1. «Перехід», бо це слово утворене безсуфіксним способом, а інші слова складанням слів
2. «Самоскид», бо це слово утворене складанням слів, а інші слова рядка безсуфіксним способом

Зверніть увагу, що ми використовуємо лише перші 2 рядки вправи!

5. Домашнє завдання

1. Вивчити правила з презентації (вони вміщені у нашому підручнику в параграфі 49).
2. Запишіть слова, письмово визначте їх спосіб словотворення (як у класній роботі)
Річковий, похід, превеликий, набережна, криголам
3. Придумайте і запишіть з ними 2 речення

Класну і домашню роботи сфотографуйте і надішліть мені у мережі ВК до 20.00 наступного дня.

*Роботу
чекаю
на наступний день
після того, як пройшов наш урок.*

Бажаю успіху!